

Voordat u gaat wandelen...

Pas op: In 2022 wordt het dijktraject Waalbandijk Neder-Betuwe versterkt. Hierdoor zijn wisselende delen van de route tijdelijk afgesloten. U kunt de route beter het volgende jaar lopen.

Inleiding

De OV-stapper Fort Vuren gaat van station Gorinchem naar station Leerdam. Deze 24 km lange wandeling voert u door een open rivier- en polderlandschap, waar de Nieuwe Hollandse Waterlinie haar sporen duidelijk heeft achtergelaten. Via de oude stadswallen van Gorinchem loopt u langs de Waal naar Fort Vuren. Voorbij Vogelswerf leidt de Tiendweg naar een bijzonder moerasgebied met zeldzame vogels. Hoge schoenen en een lange broek zijn aanbevolen op de drassige paden net voordat u Asperen bereikt.

Routebeschrijving

De beschrijving van de route is in kleinere stukken opgedeeld. De tekst van de routebeschrijving wordt afgewisseld met achtergrondinformatie over bezienswaardigheden, cultuurhistorie, natuur en landschap. Deze informatie is blauw gedrukt en wordt met nummers aangeduid. De nummers bij de tekst vindt u terug op het kaartje.

Markering van de route

In Gorinchem loopt u eerst 1.5 kilometer op het Pelgrimspad (LAW 7-1, Amsterdam-'s-Hertogenbosch, 203 km). Voor een groot deel van de route volgt u het Waterliniep pad (LAW 17, Volendam-Dordrecht, 350 km). Vanaf Asperen loopt de route gelijk op met het Grote Rivierenpad (LAW 6 van Rotterdam naar Kleef, 330 km). In de onderstaande beschrijving van de wandeltocht wordt de markering als volgt weergegeven:

 Op dit deel van de route volgt u een LAW

 Dit deel van de wandeling heeft de markering van het Waterliniep ad (18 km)

Horeca onderweg

In het centrum van Gorinchem en Leerdam bevinden zich meerdere horecagelegenheden. Op de route vindt u verder nog de volgende horeca:

(na 5 km) [Fort Vuren](#), dagelijks open van 10-18 uur. Er kan op Fort Vuren ook overnacht worden en er is kampeergelegenheid.

(na 7,5 km) [Theetuin Oud Vuren](#), open van 10 tot 16 uur.

(na 8,5 km) Cafeteria de Friturie, Mildijk 77, Vuren.

Geopend op di t/m za vanaf 10 uur, zo vanaf 11 uur.

(na 11 km) [Pannenkoekhuis Het Lingebosch](#), Geopend di t/m do van 16-20 uur, vr t/m zo van 12-20 uur (ma gesloten, september t/m maart ook di gesloten).

(na 20 km) [De taveerne](#) behorende bij Fort Asperen, gelegen aan de overzijde van de Linge. Open wo t/m zo vanaf 11 uur.

Treinreis terug

Volgens de dienstregeling 2019 vertrekken vanaf station Leerdam twee treinen per uur richting Geldermalsen (.21 en .51). In de richting Gorinchem vertrekken de treinen om .22 en .52. Voor actuele vertrektijden kijk op: [ns.nl](#).

Inkortingsmogelijkheid

Na 7 km komt u langs halte Molenlaan aan de Provinciale Weg in Vuren. Hier vertrekt buslijn 47 2x per uur naar station Gorinchem (.26 en .46) of Geldermalsen (.40 en .46). U kunt natuurlijk ook vanuit Gorinchem of Geldermalsen de bus nemen naar halte Molenlaan en hier beginnen met wandelen. Buslijn 47 rijdt op zondag 1x per uur.

Na 20 km kunt u in Asperen buslijn 260 nemen bij halte Brandweer. Op zondag is buslijn 73 een belbus die eenmaal per uur vertrekt u dient uiterlijk een uur voor vertrek te reserveren op nummer 0900-1961. Voor actuele vertrektijden check: [9292.nl](#).

Wandelnet

In ons land zijn circa 40 Lange-Afstand-Wandelpaden® (LAW's), in lengte variërend van 80 tot 725 km, beschreven en gemarkeerd. Alle activiteiten op het gebied van LAW's in Nederland worden gecoördineerd door Wandelnet. Naast het ontwikkelen en beheren van LAW's behartigt Wandelnet de belangen van alle recreatieve wandelaars op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Alle activiteiten worden ondersteund door zo'n 750 vrijwilligers, verspreid door het hele land. Meer weten over de LAW's? Kijk op: [www.wandelnet.nl](#).

Meldpunt Wandelen

Markering weg? Blokkade op de route? Meld het ons! [www.meldpuntwandelen.nl](#).

Beschrijving van de Wandeling

 U verlaat station Gorinchem aan de voorzijde en steekt rechtdoor over. Rechtsaf, het kanaal aan uw linkerhand houden. Bij de rotonde slaat u linksaf, u volgt nu de wit-rode tekens van het Pelgrimspad (LAW 7-1). Lange Brug oversteken. Rechtdoor, nu de Korte Brug oversteken. Negeer een weg naar rechts, Kanselpoortweg. Direct hierna passeert u de stadswal. U gaat rechtsaf de weg over en een wandelpad op. Op driesprong rechtsaf, trapje op en bij een bank linksaf. De stadswal volgen; rechts ligt een jachthaven. Zijpaden en trappen negeren. Bij een groot gebouw, Tolkazerne, gaat u rechtsaf de stadswal af. Vóór bar-dancing Genesis scherp linksaf. De stadswal ligt links; de steiger van de veerdienst naar Woudrichem en Loevestein verschijnt aan uw rechterhand. U volgt nu de geel-rode markering van het Waterliniep ad.

 Door de Waterpoort loopt u de vestingstad in, Eind. De straat uitlopen en rechtsaf over de Peterbrug. Direct daarna rechtsaf, Kriekenmarkt, later Altenawal. De stenen trap op en linksaf de vestingwal vervolgen tot de Dalempoort.

1. Gorinchem en de Dalempoort

Rond het jaar 1000 vestigden de eerste bewoners, voornamelijk vissers en boeren, zich op een hoger gelegen plek langs twee rivieren, waar de Linge in de Merwede uitmondt. Vanwege de strategische ligging, middenin het land aan twee rivieren, groeide de nederzetting Gorinchem, ook wel Gorkum genoemd, uit tot een zwaar bewapende vestingstad. Samen met Woudrichem en Loevestein was Gorinchem tot in de 20e eeuw een belangrijke schakel in de (Nieuwe) Hollandse Waterlinie, een verdedigingslinie die zich uitstrekte van Muiden tot aan de Biesbosch. Als u de stad verlaat, loopt u door de 16e-eeuwse Dalempoort. Van de vier stadspoorten is de Dalempoort de enige overgebleven poort.

U gaat rechtsaf onder de poort door en loopt de uiterwaarden in. Aan uw rechterhand ligt de Waal. Het pad voert naar de dijk, waar u rechtsaf een trap af gaat en onderaan de dijk verder loopt. Bij de volgende trap de dijk op en rechtsaf de dijk volgen (Dalemsedijk), wordt later Merwededijk. In Dalem loopt u bij Y-5108 rechtdoor richting Vuren. Blijf de Waaldijk volgen tot aan Fort Vuren.

2. Fort Vuren

In 1844 kreeg de strategische driehoek Gorinchem-Woudrichem-Loevestein versterking door de bouw van Fort Vuren. Het fort moest de sluisen voor en achter het fort én de nabij gelegen rivier de Waal beschermen. Er verrees een torenfort met drie verdiepingen met een gracht eromheen. In 1878 is de bovenste verdieping afgebroken, omdat het bouwwerk voor de vijand teveel in het oog viel. Tegenwoordig is het fort een pleisterplaats voor wandelaars en fietsers, die hier kunnen eten, drinken en overnachten (zie horeca onderweg). Van het voorjaar tot oktober worden er regelmatig kunstexposities gehouden. Daarna is de toren een paar maanden gereserveerd voor de vleermuizen, die hier overwinteren.

Voorbij het fort vervolgt u de dijk. Halverwege de vestinggracht gaat u bij een houten hek rechtsaf de dijk af, De Hondswaard in. Rechtdoor over een hek, het graspad volgen richting steenfabriek. De plas aan uw linkerhand houden, de Waal ligt rechts. Bij een dijkje door een hek gaan en meteen daarna linksaf, de rivier de rug toekeren. Aan het eind bij Y-5153 rechtsaf de dijk op. Circa 25 meter na het plaatsnaambord 'Vuren' linksaf een trap af, tegelpad volgen langs het speelveld. (*Om naar Theehuis Oud Vuren te gaan blijft u de dijk nog 60 meter volgen.*) Aan het eind rechtsaf (De Enk). Eerste straat linksaf, Elzelaan. Vóór de kerk gaat u linksaf. Eerste straat rechtsaf, Molenlaan. (*De Friturie vindt u 150 meter rechtdoor op de Mildijk*) De verkeersweg oversteken en rechtdoor, heet nu Molenweg (bushalte Molenlaan ligt links).

Na 30 meter rechtsaf en meteen linksaf een dichtbegroeid onverhard parallelpad volgen. Aan het eind komt u weer uit op de Molenweg. Op een kruising met de Achterdijk rechtdoor gaan. Na 50 meter kunt u rechts het ernaast gelegen graspad volgen. Aan het eind van het parallelpad gaat u bij een slagboom linksaf en meteen rechtsaf. Asfaltweg, Molenweg vervolgen over de snelweg (A15) en daarna over het spoor (Betuwelijn). Bij Y-10441 rechtdoor richting 'Lingebos'. Eerste weg

linksaf, Haarweg. Ongeveer 250 meter voorbij het Pannenkoekenhuis Lingebosch gaat u rechtsaf en volgt het graspad met het water aan uw linkerhand. U blijft het water volgen tot het houten bruggetje. Ga het bruggetje over en steek het weiland over, via een hekje komt u op een verhard fietspad, hier rechtsaf.

3. Lingebos

In de jaren '60 heeft de overheid het Lingebos aangelegd als recreatiegebied voor de Randstad. Het bos is ontstaan uit economische noodzaak: voor de aanleg van het klaverblad bij Gorinchem en de verbreding van de A15 was veel zand nodig. Dat werd gewonnen op de plek waar nu een recreatieplas is. Er kwamen lig- en speelweides en er werd een bos aangelegd met wandelpaden, een camping, golfbaan, ruitersportcentrum en een pannenkoekenrestaurant.

Aan het eind, bij een paar huizen, bocht naar links volgen. Na 10 meter rechtsaf naar de dijk. Vóór de dijk rechtsaf langs gemaal 'Broekse Sluis'. Bij bordje 'Vogelswerf' rechts aanhouden, Spijkse Kweldijk volgen. Halverwege een afslag links naar de dijk negeren. Aan het eind buigt de weg links omhoog naar de Zuiderlingedijk, waar u rechtsaf gaat. Waar de dijk naar links buigt, gaat u rechtsaf. Direct voorbij een sluisje rechtsaf de dijk af.

Het graspad maakt een scherpe bocht naar rechts en loopt onderlangs het sluisje. De Zuiderlingedijk ligt nu aan uw rechterhand. Voorbij een bocht naar links steekt u rechtsaf een met riet overgroeid plankbruggetje over. Hierna meteen linksaf. Het pad wordt even later asfalt (Tiendweg). Op een kruising met de Kerkweg rechtdoor, Tiendweg.

Aan het eind de drukke weg oversteken (Zeiving) en linksaf gaan. Circa 25 meter door de berm lopen en dan rechtsaf naar beneden, een graspad. Voorbij een trapje rechtsaf slaan en de Nieuwe Zuiderlingedijk onderlangs volgen. Circa 50 meter voorbij een inundatiesluisje (van bovenaf te bedienen) gaat u rechtsaf langs een slagboom het bos in bij het bordje 'Betuwe'. Het pad maakt een bocht naar links en aan het einde van het pad stapt u naar links over een lage afrastering en loopt naar de hoek van het water.

4. Natuurgebied Nieuwe Zuiderlingedijk

Nadat in het begin van de 19e eeuw de Nieuwe Zuiderlingedijk was aangelegd, bleek al snel dat de dijk niet bestand was tegen het overvloedige water uit de Betuwe. Meerdere keren werd de dijk verstevigd met klei die men aan de voet van de dijk uit de grond haalde. Zo ontstonden diepe kleiputten, die later dichtgroeiden met moerasplanten. Om de verdroging van het gebied tegen te gaan, werd water uit de Linge gepompt. Zo ontstond een afwisselend moerasgebied met een kleinschalig karakter: open water, riet, een elzenbroekbos en natte graslanden. Bijzondere vogels als de blauwborst, snor, kneu en bruine kiekendief kunt u in alle rust gadeslaan vanuit de vogelobservatiepost.

Rechtdoor lopen over een grasdijk met het water aan uw rechterhand. Bij een vogel-observatiepost gaat u rechtsaf over de dam tussen het water door. Op een kruising vóór een hek linksaf. Graspad volgen, helemaal om de plas heen lopen. Aan het einde van de plas gaat

u rechtsaf. Twee houten bruggetjes oversteken (de eerste ligt rechts van u) en een smal pad volgen. Bij de dijk voor een laag prikkeldraadhekje rechtsaf over planken door het riet, achter een bunker langs. Over een hekje rechtsaf en de dijk volgen. Rechtdoor over een overstapje en via een oprit naar de Nieuwe Zuiderlingedijk. Hier rechtsaf en na 20 meter op een kruising bij Y-1652 linksaf Asperen in, Voorstraat (bushalte Asperen Brandweer).

5. Fort Asperen

Net iets buiten deze wandelroute ligt Fort Asperen, dat is aangelegd tussen 1845 en 1850 om de Linge en de inundatiesluizen te kunnen afsluiten. Het drie verdiepingen tellende torenfort bestaat uit zwaar metselwerk; de buitenmuren zijn maar liefst anderhalve meter dik. Ook dit fort maakte deel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

 Hier verlaat u het Waterliniep pad; volg nu het wit-rood gemarkeerde Grote Rivierenpad. Na 50 meter rechtsaf, Oranjewal, met de Linge aan uw rechterhand. Oranjewal wordt Waterpoort, dan Achterstraat. Waar de Achterstraat naar links buigt, volgt u het voetpad dat hier gravel pad wordt.

 De eerste weg linksaf, vóór huisnummer 5 (Zevenhuizenseweg). Op een kruising rechtdoor richting kerk. Op het Raadhuisplein bij het standbeeld "Jongen met paard" gaat u rechtsaf door de poort richting gemeentehuis. Loop onder de doorgang naar het voetpad over de dijk. Het pad komt uit op een grindweg, ga hier rechtsaf (Stardam). De grindweg gaat over in een graspad over de dijk. Door een hekje, het asfaltweggetje over de dijk volgen. Aan het eind een verkeersweg (Oude Zuiderlingedijk) oversteken en rechtsaf, parallelweg. Bij huisnummer 10 links aanhouden, fietspad volgen. Op een kruising met voorrangsweg rechtsaf de Linge oversteken.

6. Glasstad Leerdam

Leerdam heeft zijn (internationale) imago als glasstad te danken aan de komst van een glasblazerij in 1765. De glasfabriek aan de Linge schakelde in 1915 als een van de eerste bedrijven kunstenaars in bij het ontwerpen van glas. Nog steeds produceren glasfabrieken aan de Lingedijk miljoenen glazen en flessen per jaar. In het [Nationaal Glasmuseum](#) is een unieke verzameling glas en kristal tentoongesteld, die voornamelijk bestaat uit de producten van de nabijgelegen glasfabriek. Het museum ligt aan de Lingedijk 28, Leerdam.

 Meteen na de Linge rechtsaf, Kerkstraat. Voorbij huisnummer 95 (aan uw rechterhand) gaat u vóór het Veerhuis rechtsaf een trapje op. Boven gaat u linksaf over een terras, Zuidwal, en meteen rechtsaf een trap af. De vestingwal aan uw linkerhand volgen met een bocht naar links. Eerste weg linksaf (Grote Steiger). Rechtdoor over de Markt en de Fonteinstraat. Steek het Dr. Reilinghplein rechtdoor over. Aan het eind gaat u rechtsaf naar station Leerdam.

Alle gegevens in deze folder gelden onder voorbehoud van wijzigingen en eventuele drukfouten. De route en de beschrijving van deze OV-stapper werden met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Stichting Wandelnet aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor schade die

wandelaars op enigerlei wijze zouden kunnen ondervinden door gebruik te maken van deze routebeschrijving en/of kaart of door het wandelen van de route. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, publicatie op internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Wandelnet. (Uitgifte 19-6-22)